

Asia: VN/36276/2025

Lausuntopyyntö mikroyrittäjien rahoituksesta sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksista

Mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantaminen

1.

Aluksi avaamme lyhyesti, mikä on yhteiskunnallinen yritys ja miksi mikroyritysnäkökulma on tärkeä myös niille.

Yhteiskunnallinen yritys on yritys, jonka liiketoiminnan ensisijainen päämäärä on tehdä yhteiskunnallista hyvää tai ratkaista jotain yhteiskuntamme haastetta. Yhteiskunnallinen yritys toimii markkinoilla ja myy palvelujaan joko toisille yrityksille, yksityishenkilöille tai julkiselle sektorille. Yhteiskunnallinen yritys ei ole rajattu mihinkään yhtiömuotoon. Yritys voi olla osakeyhtiön lisäksi esimerkiksi osuuskunta tai liiketoimintaa harjoittava säätiö tai yhdistys.

Suomessa on tunnistettu noin 5 000 yhteiskunnallista yritystä. Näistä yli 70 % eli yli 3 000 yritystä luokitellaan mikroyrityksiksi. Koska yhteiskunnallisella yrityksellä ei ole Suomessa omaa oikeudellista asemaa, tilastointi on hankalaa. Tämä arvio perustuu Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen kokoamiin tietoihin.

Yhtiömuotojen eriarvoisuus

Tällä hetkellä useissa yrityksille suunnatuissa julkisissa tuki-, laina- ja takausinstrumenteissa hyväksymis- tai poissulkemiskriteerinä on yhtiömuoto. Sillä, missä yhtiömuodossa elinkeinotoimintaa harjoitetaan, on suoraan vaikutusta siihen, onko instrumentti yhteiskunnallisten yritysten käytettävissä. Tähän käytäntöön ei kuitenkaan löydy lainsäädännöllistä perustetta, vaan kyse on ohjauksesta ja käytännöistä.

EU:n yhteisötalouden suositukset kehottavat jäsenvaltioita arvioimaan julkisen rahoituksen ohjelmiin pääsyä koskevia kriteerejä ja varmistamaan, että ne eivät luo tarpeettomia esteitä yhteiskunnallisille yrityksille ja yhteisötalouden toimijoille.

Tutkimusten mukaan yhteiskunnallisten yritysten kasvuhalu ja potentiaali on suuri. Tutkimuksissa noin 90 prosenttia yhteiskunnallisista yrityksistä ilmoittaa tavoittelevansa kasvua tai olevansa voimakkaasti kasvuhaluja.

Myös näiden tietojen valossa on Suomen kansantalouden etu, että kasvua tukemaan ja vauhdittamaan tarkoitettut instrumentit ovat myös kaikkien yhteiskunnallisten yritysten käytettävissä. Kaikki yhtiömuotoon liittyvät rajoitukset tulee siis poistaa.

2.

Alkuvaiheen, usein pienen rahoituksen puute

European Social Enterprise Monitor eli ESEM-tutkimuksessa vastaajat nostivat suurimmaksi rahoituksen esteeksi sopivien rahoitusvälineiden puuttumisen. Myös Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen yhteisötalouden toimijoille ja yhteiskunnallisille yrityksille järjestämissä innovaatiotyöpajoissa alkuvaiheen innovaatio- ja toiminnan käynnistämisrahoituksen puute on noussut vahvasti esiin.

Useimmiten rahoitustarve on kohtuullisen pieni. Tämä selviää myös ESEM-tutkimuksesta, jossa yleisin rahoitustarve oli alle 200 000 euroa. Neljännes vastaajista sanoi, että rahoitus voisi olla alle 50 000 euroa. Tiedot kertovat, että kohtuullisen pienellä rahoituksella olisi potentiaalista synnyttää uutta yhteiskunnallista yritystoimintaa ja innovaatioita ja näin kasvattaa kansantaloudelle tärkeää yritystoiminnan perustamisaktiivisuutta ja lisätä yritysten uusiutumista.

EU:n InvestEU-ohjelman erityisesti yhteisötalouden toimijoille ja yhteiskunnallisille yritykselle suunnatuilla rahoituksilla ei ole Suomessa välittäjää. Tämä markkinapuute tulee korjata ja hyödyntää EU:n tarjoamat rahoitusinstrumentit täysimääräisesti.

3.

Toimialojen eriarvoisuus, liiallinen painotus kansainvälistymiseen

Kansainvälisillä markkinoilla toimivat ja vientiin panostavat yritykset ovat Suomelle tärkeitä. Niiden merkitystä väheksymättä on näkökulmaa laajennettava. Monet yhteiskunnalliset yritykset toimivat sote-alalla, erityisesti sosiaalipalveluissa ja työllisyyspalveluissa. Näillä aloilla tehtävien innovaatioiden merkitys voi olla julkiselle taloudelle merkittävä, vaikka innovaatiolla ei olisi kansainvälistä potentiaalia tai yrityksellä heti tavoitteita vientiin.

Esimerkkejä näistä ovat uusi toimintamalli, joka parantaa ikäihmisten toimintakykyä tai vähentää mielenterveydestä johtuvia sairauspoissaoloja. Monet julkiset rahoitusinstrumentit eivät tunnista tällaisia innovaatioita tai alalla toimivia yrityksiä potentiaalisiksi, koska painotamme liikaa tavoitetta kansainvälistyä.

4.

Valtiontukisäätelyn ja kilpailuneutraliteetin kohtuuttoman tiukka tulkinta sekä de minimis -tuen pelko

Suomessa tulkitaan yleisesti valtiontukisäätelystä ja kilpailuneutraliteettia erittäin tiukasta ja usein taloudellemme haitallisesti. Paikallisesti toimivan yrityksen tukemisen aiheuttamaa kilpailuhaittaa saatetaan arvioida Suomen tai jopa koko Euroopan tasolla. Näin laaja harkinta ei vastaa todellista vaikutusta ja päättyy usein alueen elinvoiman kannalta huonoihin ratkaisuihin. Mikroyrityksen

toiminnan suuryritykselle mahdollisesti aiheuttama kilpailuhaitta tulisi arvioida aina mikroyrityksen etua painottaen.

Vähämerkityksellinen eli de minimis -tuki on tukea, jonka kokonaismäärä ei ylitä 300 000 euroa kolmen vuoden aikana. Komissio on määritellyt, että näin pienet tuet eivät vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, eivätkä vääristä tai uhkaa vääristää kilpailua. Mikroyrityksille tämän määritelmän sisään mahtuva tuki voi olla kasvun ja kehittymisen kannalta merkittävä.

EU-rahoituksen kohdentamisessa tulisi hyödyntää nykyistä enemmän de minimis -sääntelyä ja painottaa suoraa yrityskohtaista tukea, joka kohdistuu suoraan yrityksen kasvutavoitteisiin epäsuoran osaamisen, valmiuksien tai toimintaympäristön kehittämisen sijaan.

5.

Mikroyritysten rahoitushaasteena on usein pienen rahoituksen saaminen toiminnan käynnistämiseen tai kokeiluun. Vaikka tarvittavan rahoituksen määrä on pieni, voi riski olla iso. Ja rahoituslaitokset kieltäytyvät rahoituksesta riskin perusteella. Ongelmaa voisi ratkaista vaikuttavuusperusteisilla mikrolainoilla. Ruotsissa toimii Mikrofonden, jonka mallia voisi hyödyntää Suomessakin.

Vaikuttavuussijoittaminen on sijoittamisstrategia, joka sisältää erilaisia menetelmiä ja jossa sijoituksilla tavoitellaan sekä taloudellista tuottoa että mitattavaa yhteiskunnallista tai ympäristöllistä hyötyä. Vaikuttavuussijoittamisen muotoja ovat muun muassa mikrolainat, joukkorahoitus sekä tulosperusteiset vaikuttavuussopimukset eli Social Impact Bonds eli SIB-sopimukset.

Kysymys 2. Mitä kehittämis ehdotuksia Teillä on mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantamiseen, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevasta yrittäjyyden edistämisestä mikroyrittäjyyden kentässä, kuten toimintaympäristö, politiikkatoimet ja vastaava? Valtiovallan vastuulla olevilla rahoitusjärjestelmillä tarkoitetaan julkisia rahoituspalveluita ja -instrumentteja, joita valtio tarjoaa tai tukee mikroyrittäjien liiketoiminnan rahoittamiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan osalta ELY-keskusten yritystukimuodot, Finnveran lainat ja takaukset, Business Finlandin rahoituspalvelut.

Pyydämme konkreettisia kehittämis ehdotuksia valtiovallan vastuulla olevan osalta mikroyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseen perusteluineen.

Kaikki yhtiömuotoon liittyvät rajoitukset kaikista rahoitus- ja tuki-instrumenteista tulee poistaa.

Varmistetaan, että EU:n InvestEU-ohjelman yhteiskunnallisille yritykselle suunnatuilla rahoituksilla on välittäjä Suomessa. Tarvittaessa annetaan tehtävä Finnveralle.

Kohdennetaan enemmän EU-rahoitusta suoraan yrityskohtaiseen tukeen, joka kohdistuu suoraan yrityksen kasvutavoitteisiin. De minimis -rajojen puitteissa annettava tuki on mikroyrityksille merkittävä.

Tunnistetaan yhteiskunnallisten innovaatioiden merkittävyys ja vaikutukset julkiselle taloudelle ja kohdistetaan TKI-rahoitusta tietoisesti myös niihin.

Otetaan käyttöön erityisesti mikroyrityksille, myös yhteiskunnallisille mikroyrityksille, suunnattu rahasto, esimerkiksi Ruotsin Mikrofonden mallin mukaan (<https://mikrofonden.se/>)

Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry on mielellään mukana yrittäjyyden edistämisen toimenpiteiden jatkovalmistelussa, erityisesti yhteiskunnallisen ja arvolähtöisen yritystoiminnan näkökulmasta.

Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdokset liiketoiminnan jatkumisen turvaamiseksi

1.

Mikroyritysten omistajanvaihdosten "epäonnistumisella" on usein merkittävä vaikutus paikalliseen tai alueelliseen elinvoimaan. Tämä vaikuttaa palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen etenkin harvaan asutuilla alueilla. Palvelujen etääntyminen johtaa elinvoimatappioihin: alueet eivät ole kiinnostavia uusille asukkaille, poismuuton riski lisääntyy ja palvelutyöpaikat ovat poissa paikallistaloudesta.

Yhteisöllisyys, osallisuus ja paikallisten tarpeiden tuntemus kuitenkin muodostaisivat hyvän pohjan lähitaloudessa palveluja tuottaville ja samaan aikaan henkilöitä työllistäville yhteisö- ja työntekijälähtöisille yrityksille ja yhteisöille. Niin sanottu worker buy out -malli voisi olla näissä tilanteissa hyvä ratkaisu.

Haasteena ja esteenä näiden toteuttamiselle on huono tunnettuus, oikeastaan näiden mallien unohtaminen yhtenä tapana toteuttaa omistajanvaihdos.

2.

-

3.

-

4.

-

5.

-

Kysymys 4. Mitä kehittämistarpeita on yritysten sukupolvenvaihdosten edistämisessä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämisehdotuksia *sukupolvenvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

-

Kysymys 5. Mitä kehittämistarpeita on yritysten yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten edistämisessä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämisehdotuksia *yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

EU suosittelee, että jäsenvaltioissa varmistetaan puitteet, joissa yritys on mahdollista luovuttaa työntekijöille työntekijöiden osuuskuntien tai muiden asiaankuuluvien yhteisötalouden oikeudellisten mallien muodostamiseksi, jotta voidaan välttää työpaikkojen menetykset ja turvata taloudellinen toiminta. Tällaisiin puitteisiin olisi sisällyttävä liitännäispalveluja ja tietoa todennäköisistä kustannuksista ja hyödyistä, joita aiheutuu yrityksen luovutuksesta työntekijöille. (EU:n yhteisötalouden suositukset)

Nostetaan Suomessakin worker buyout -malli yhdeksi omistajanvaihdoksen malliksi, laaditaan selkeä ohjeistus sen toteuttamisesta ja toteutetaan viestintäkampanja mikroyrityksille. Toteutetaan yritysneuvojille suunnattu koulutus aiheesta. Tämä kokonaisuus voitaisiin antaa erillishankkeena esimerkiksi Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen toteutettavaksi.

Kallama Susanna
Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry